

## СИСТЕМА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

### SYSTEM OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL SUPPORT OF INVESTMENT DEVELOPMENT OF REGIONS

*У статті розглянуто основні принципи забезпечення інвестиційного розвитку регіонів. Подано характеристику системи інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів. Здійснено моніторинг ефективності виконання функцій системою інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів та України в цілому. Внесено пропозиції щодо впровадження нової системи інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів та запропоновано ряд практичних заходів.*

**Ключові слова:** економічна система, економічний розвиток, інвестиції, інвестиційне забезпечення, розвиток, регіон, підприємництво, інфраструктура, стимулювання.

*В статье рассмотрены основные принципы обеспечения инвестиционного развития регионов. Дана характеристика системы институционального и организационного обеспечения инвестиционного развития регионов. Осуществлен мониторинг эффективности выполнения функций системой институционального и организационного обеспечения инвестиционного развития регионов и Украины в целом. Внесены*

*предложения по внедрению новой системы институционального и организационного обеспечения инвестиционного развития регионов и предложен ряд практических мероприятий.*

**Ключевые слова:** экономическая система, экономическое развитие, инвестиции, инвестиционное обеспечение, развитие, регион, предпринимательство, инфраструктура, стимулирование.

*The basic principles of ensuring the investment development of regions are discussed in article. The characteristic of the system of institutional and organizational support of investment development of regions is given. The monitoring of the effectiveness of the performance of functions by the system of institutional and organizational support for the investment development of the regions and Ukraine as a whole has been carried out. The proposals for the introduction of a new system of institutional and organizational support for the investment development of the regions have been made, and a number of practical measures have been proposed.*

**Key words:** economic system, economic development, investment, investment support, development, region, entrepreneurship, infrastructure, incentives.

УДК 332.1

Петрецький І.І.

аспірант

Ужгородський національний університет

**Постановка проблеми.** Забезпечення національного економічного розвитку передбачає розвиток регіонів. В свою чергу, розвиток регіонів є об'єктом формування системи їх інвестиційного забезпечення. Інвестиційне забезпечення розвитку регіонів здійснюється на основі певних принципів, які створюють політичну і правову базу для оцінки зовнішніх і внутрішніх загроз, формування національних економічних інтересів і стратегії розвитку. До основних принципів забезпечення інвестиційного розвитку регіонів відносяться: 1) верховенство закону; 2) додержання балансу економічних інтересів; 3) забезпечення взаємної відповідальності; 4) своєчасність і адекватність заходів, пов'язаних із відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів; 5) пріоритет договірних (мирних) заходів у вирішенні проблемних питань.

Виходячи з цього, систему забезпечення інвестиційного розвитку регіонів ми ідентифікуємо як складник національної системи розвитку, а також як об'єкт державного та ринкового макроекономічного регулювання. З іншого боку, вона виступає суб'єктом національного економічного розвитку, забезпечуючи систему інституціонального та організаційного розвитку регіонів.

Забезпечення системи інституціонального та організаційного розвитку регіонів виражається у:

1) можливостях проводити власну регіональну економічну політику в межах державної економічної політики; 2) здатності самостійно здійснювати економічні заходи з попередження та локалізації кризових явищ; 3) можливості самостійно надавати допомогу суміжним регіонам, де незбалансована економічна ситуація може негативно позначитися на економічних інтересах регіону; 4) можливості стабільно підтримувати нормативи державних соціальних стандартів та гарантій.

Однак успішний розвиток регіонів неможливий без належного інвестиційного забезпечення. Серед пріоритетних завдань регіональної інвестиційної політики, спрямованої на забезпечення розвитку регіонів слід відзначити: підтримання життєво важливих підприємств регіону та об'єктів інфраструктури; забезпечення умов для життєдіяльності населення регіону; надання підтримки підприємництву; розвиток регіональної інфраструктури тощо [5]. Важливим у цьому напрямі є формування системи інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів.

Виходячи із зазначеного, систему інституціонального та організаційного розвитку регіонів ми визначаємо як складник системи регіонального економічного розвитку, як об'єкт регіонального регулювання.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Розвиток інституціонального напрямку у вітчизняній та світовій економічній науці, безпосередньо пов'язано з адаптацією інституціональних концепцій, які застосовуються для аналізу економік. У цьому плані можна вирізнити наукові праці таких українських учених, як С. Архієреєв, В. Дем'янов, В. Ліпов.

Питанням розвитку регіонів, їх економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалу присвячено праці відомих вітчизняних учених: В. Гейця [1], С. Єрохіна [2], М. Єрмошенка [3], Л. Федуллова [6], В. Шевчука [8], І. Штулер [9–11].

Формулювання цілей статті. Однією з ключових проблем, що заважає досягненню цілей економічного розвитку національної економіки є невідповідність традиційних постулатів економічних досліджень сучасним реаліям господарювання. Сучасний стан інвестиційного розвитку регіонів характеризується визнанням низки проблем у системі її інституціонального та організаційного забезпечення. Отже, зазначене вимагає перегляду теоретико-методологічних засад інвестиційного забезпечення регіонального розвитку в умовах економічних перетворень для виокремлення напрямів оптимальної інвестиційної політики розвитку регіонів.

**Виклад основного матеріалу.** Першим кроком інвестиційного розвитку регіонів в Україні повинно стати створення дієвих механізмів їх усебічного забезпечення. Процес створення таких механізмів потрібно розпочати зі впровадження нової системи

їх інституціонального та організаційного забезпечення. Вказану систему ми розглядаємо як:

– сукупність інститутів державного та ринкового регулювання відносин в сфері інвестиційної діяльності;

– організаційних структур та об'єктів інфраструктури, які забезпечують їх функціонування.

Тобто до системи інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів ми відносимо державні та недержавні інститути та організаційні структури, а також об'єкти інфраструктури у сферах:

1) правового регулювання інвестиційної діяльності;

2) функціонування дозвільної системи;

3) регуляторної політики в сфері інвестиційної діяльності;

4) ліцензування інвестиційної діяльності;

4) державного нагляду (контролю) у сфері інвестиційної діяльності;

5) адміністративних послуг;

6) фінансової, наукової, правової, інформаційної, інноваційної, технологічної, ресурсної, кадрової підтримки;

7) фінансового забезпечення наявних програм розвитку;

8) формування та вдосконалення інфраструктури підтримки інвестиційного розвитку регіонів;

9) підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів тощо. (рис. 1).

Виходячи з наведеної вище схеми, до основних функцій системи інституціонального та орга-



Рис. 1. Система інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів

нізаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів пропонуємо віднести:

1) створення безпечних і сприятливих інституціональних та організаційних умов для започаткування та розвитку інвестиційних процесів;

2) відповідні інституціональні, організаційні структури та інфраструктуру надання всебічної, різносторонньої та повної державної та недержавної підтримки;

3) захист інтересів та забезпечення безпеки інвесторів;

4) дотримання та сприяння економічній конкуренції та захист прав власності інвесторів від монополізму, корупції, рейдерства, економічної злочинності;

5) захист економічних інтересів держави і споживачів через оптимізацію регуляторної політики, дозвільної системи, систем ліцензування, оподаткування, державного контролю в сфері інвестування.

Моніторинг ефективності виконання своїх функцій системою інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів в Україні щорічно проводиться вітчизняними та зарубіжними державними, громадськими та приватними експертними службами. Вивчення та узагальнення висновків доступних аналітичних та статистичних публікацій дають змогу зробити висновок, що інституціональне та організаційне забезпечення інвестиційного розвитку регіонів є недосконалим. Це твердження полягає в такому:

*По-перше*, відсутність національної стратегії інвестиційного розвитку та реальних механізмів її реалізації не дає змоги розробляти та реалізовувати заходи державної економічної політики у цій сфері.

*По-друге*, недосконалість механізмів здійснення регуляторної політики у сфері забезпечення безпеки інвестиційної діяльності на регіональному та місцевому рівнях.

*По-третьє*, недостатність фінансування, кадрового забезпечення і повноважень для реалізації регуляторних рішень на регіональному рівні.

*По-четверте*, недосконалість вітчизняного інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційної діяльності загалом.

*По-п'яте*, недосконалим залишається інститут ліцензування у сфері інвестиційної діяльності. Вважаємо, що реформування інституціональних основ має здійснюватися за принципом спрощення ліцензування для тих видів діяльності, які не передбачають суттєвих ризиків для суспільства, навколишнього середовища, культурних цінностей тощо та безпеки держави.

*По-шосте*, потребує суттєвого вдосконалення інституціональна та організаційна база захисту прав власності інвесторів, протидії протиправним поглинанням підприємств, захисту від економічної злочинності тощо.

*По-сьоме*, присутність значної питомої ваги тіньового сектора в національній економіці.

*По-восьме*, недостатньої реалізації отримали задекларовані технопарки та бізнес-інкубатори, центри підготовки менеджерів тощо.

*По-дев'яте*, низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг, що зумовлено невисокою інноваційною активністю підприємств, що безпосередньо пов'язано з нерозвиненістю інфраструктури інвестиційної підтримки.

*По-десяте*, недостатньою є інституціональна та організаційна база інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності.

Таким чином, наявна система інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів потребує негайного втручання та модернізації. Відповідно, для впровадження нової системи інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів ми пропонуємо реалізовувати заходи, які наведені в таблиці 1.

Таким чином, впровадження пропозицій щодо впровадження нової системи інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів дасть значно підвищити рівень їх розвитку та приведе до зростання рівня національної економіки.

**Висновки з проведеного дослідження.** Таким чином, основними шляхами щодо забезпечення інвестиційного розвитку регіонів ми вважаємо: 1) формування системи інституціонального та організаційного забезпечення; 2) оптимізацію та спрощення процедур отримання дозволів та ліцензування в інвестиційній сфері; 3) зміцнення інвестиційно-інноваційної бази; 4) формування державних гарантій захисту прав власності інвесторів; 5) активізація процесу детінізації економіки.

Вважаємо, що впровадження наведених у статті пропозицій дасть змогу отримати значний організаційно-економічний ефект у забезпеченні інвестиційного розвитку регіонів, а саме стосовно:

1. Формування інституціонального та організаційного забезпечення призведе до зростання кількості підприємств в регіоні, збільшення робочих місць, зменшення частки тіньового та неофіційного бізнесу, зростання валового регіонального продукту, прискорення вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіонів тощо.

2. Оптимізації і спрощення процедур отримання дозволів та ліцензування в інвестиційній сфері приведе до: скорочення часу і коштів на отримання дозволів і ліцензій, зменшенні можливостей для застосування корупційних схем, підвищення ефективності інформаційної підтримки інвесторів тощо.

3. Зміцнення інвестиційно-інноваційної бази призведе до: покращення інвестиційного клімату

**Пропозиції щодо впровадження нової системи інституціонального та організаційного забезпечення інвестиційного розвитку регіонів**

№	Зміст пропозиції	Практичні заходи
1	Створити базу для реалізації інвестиційних проектів та програм розвитку регіону	1) створити корпоративний державно-приватний банк розвитку інвестиційних проектів регіону; 2) реформувати систему міжбюджетних відносин, збільшивши питому вагу податкових надходжень до місцевих бюджетів з метою програмно-цільового державного інвестування регіонів; 3) впровадити систему податкових канікул; 4) спростити систему отримання дозволів та систему ліцензування.
2	Впровадити інструменти державної інвестиційно-інноваційної політики на підприємствах регіону	1) розробити проекти зі створення інноваційно-виробничих об'єднань на основі великих підприємств регіону – технологічних лідерів; 2) сформувати та розмістити державне замовлення в наукоємних та високотехнологічних галузях економіки; 3) впровадити систему спеціальних режимів господарювання в межах окремих регіонів; 4) передбачити у державному бюджеті необхідний рівень державних інвестицій в розвиток нових форм регіонального співробітництва.
3	Підвищити рівень пріоритетності інвестиційної складової в регіональних програмах розвитку	1) затвердити на рівні держави методичку розроблення та структуру регіональних програм розвитку, включаючи перелік інвестиційних проектів, показники виконання програми, перелік заходів та показники оцінки їх реалізації; 2) створити при регіональних управліннях економіки координаційні групи з моніторингу та координації інвестиційної діяльності.

регіонів та національної економіки загалом, усунення процедурних перешкод на шляху створення інноваційних структур, розширення можливостей пільгового оподаткування інвестицій в реалізацію інноваційних проектів, спрощення процедур отримання документів захисту авторського права, оптимізація процесів формування дієвої інвестиційно-інноваційної інфраструктури, покращення організаційно-правових умов інвестиційно-інноваційної діяльності, що буде мати стратегічне значення для зміцнення національної та регіональної економіки, забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку бізнесу завдяки поєднанню зусиль державних структур, ВНЗ, підприємств, формування джерел інвестування для реалізації інноваційних проектів; підвищення реального рівня пріоритетності інвестиційно-інноваційної складової в регіональних програмах розвитку, що дозволить значно збільшити інвестиційні можливості регіонів щодо забезпечення виконання програм інноваційного розвитку, тощо.

4. Надання державних гарантій захисту прав власності призведе до: зменшення можливостей маніпулювання з борговими зобов'язаннями та правами власності на цінні папери, уточненні та підвищенні відповідальності реєстраторів корпоративних прав власності за порушення законодавства, тощо.

5. Активізація процесів детінізації економіки приведе до: створення стимулів для легалізації фінансування бізнес-проектів, легалізації фінансових послуг, обігу цінних паперів та вдосконалення системи державного контролю за фінансовими потоками, обігом цінних паперів, тощо.

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:**

1. Арсеєнко А.Г, Єщенко П.С. Нова парадигма розвитку економіки – настійний виклик нашого часу / А.Г. Арсеєнко П.С. Єщенко // Економіка і прогнозування. 2011. № 1. С. 28–47.
2. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : наукова монографія / С.А. Єрохін. К.: Світ Знань, 2002. 528 с.
3. Інституціональна парадигма цивілізаційного розвитку: Монографія; У 4 кн. / За ред. А. Ткача. Запоріжжя: ГУ ЗІДМУ, 2007.
4. Кун Т. Структура наукових революцій / Т. Кун. М.: «АСТ», 2002. 328 с.
5. Кирдина С.Г. Теория институциональных матриц (пример российского институционализма). / С.Г. Кирдина // Постсоветский институционализм / Под ред. Р.М. Нуреева, В.В. Дементьева. Донецк: Каштан, 2005. С. 75–101.
6. Корытцев М.А. Институциональный экономический анализ в контексте методологической проблематики экономической науки / М.А. Корытцев // Экономический вестник Ростовского государственного университета. 2008. Т. 6. № 3. С. 95–108.
7. Штулер І.Ю., Сержанов В.В. Вплив інвестиційної політики на гомеостазис національної економічної системи крізь призму інновацій [Електронний ресурс] / І.Ю. Штулер, В.В. Сержанов // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 2. Електронне фахове видання. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/2-2016-ukr>
8. Штулер І.Ю., Сержанов В.В. Державна політика залучення інвестицій в стратегії розвитку національних економік / І.Ю. Штулер, В.В. Сержанов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Випуск 16. С. 162–166.